

A Nagy-rét környékének állatvilága

Erdőlakó apróságok

Idősebb állományú, holtfában gazdag erdők lakója a **nagy hőscincér** (*Cerambyx cerdo*). A fák törzséből szivárgó édes nedvvel táplálkozik. A kéreg alá rakott petékből kikelő lárvák akár 8 centiméteresre is megnőhetnek, és 4-5 évig tart kifejlődésük. Kicsinyített mása a **kis hőscincér** (*Cerambyx scopolii*), amely erőteljesen "cincog", ha megfogjuk. Lárvai kampó alakú járatot rágnak, melyet meszes fedél zár le, és itt történik meg a bebábozódás. A **kis szarvasbogár** (*Dorcus parallelepipedus*) az erdők kevésbé ismert faja. A hím rágója ("szarva") igaz erőteljesebb, mint a nőstényé, de korántsem olyan hatalmas, mint a nagy szarvasbogaré. Az avarban gyakran a szemünk elé kerülnek az elhalt növényi és állati maradványokon táplálkozó, csillogó fémes zöld vagy kék színű **tavaszi ganéjtúró** (*Geotrupes vernalis*) bogarak.

Ahhoz, hogy észrevegyük az erdei lepkéket, jó megfigyelőknek kell lennünk. Változatos színükkel tökéletesen beleolvadnak környezetükbe, mások pedig külső formájukkal megtévesztésig hasonlítanak pl. egy száraz falevélre. Ilyen a **tölgylevél pohók** (*Gastropacha quercifolia*), amelynek hernyói megrágnak a gyümölcsfákat is.

A tisztásokon gyakran találkozhatunk az **atalanta lepkével** (*Vanessa atalanta*). Ez a lepke igazi "vándormadár". Hazánkba májusba érkezik dél felől, az új nemzedék pedig késő ősszel indul vissza. Érdekes tulajdonsága, hogy az idegen lepkéket elkergetve védi területét.

Mi az a gubacs?

Gubacs akkor jön létre, amikor valamilyen rovar (gubacsdarázs, gubacsatka, gubacsszúnyog, gubacstetű, gubacslégy) a petéjét egy fejlődő tölgycsücsbe rakja. A lárva körül kialakuló, halványzöld gömbszerű kitüremkedést nevezük gubacsnak. A gubacs a lárva számára teljes védelmet és bőséges táplálékot kínál egészen a kifejlődésig. Az egyik legnagyobb gubacs a magyar gubacs, ami a **magyar gubacsdarázs** (*Cynips hungarica*) lárvai körül nő. Ebben akár 4 évig is fejlődhetnek a lárvák. Mivel tölgyn képződik, nagyon magas a csersavtartalma. Régen borcserzéshez gyűjtötték, illetve vas hozzáadásával tintát készítettek belőle.

Kellemetlenkedők

Kirándulásaink során összeakadhatunk a **szarvas-kullancslégygel** (*Lipoptena cervi*). Általában a vadon élősöködik, de a nyári időszakban az emberre is rászáll. A legyek a fák levelein üdögélnak, és az arra elhaladó nagyobb testű élőlényre ráejtik magukat. Teste olyan ellenálló, hogy nagyon nehéz agyonnyomni! Azonban könnyű észrevenni, mert viszonylag nagy, ha bőrünkre szállt, azt azonnal megérezzük.

Félelmetesebb rovar a **lódarázs** (*Vespa crabro*). Mély, bűgő hangjáról azonnal felismerhető. Fészke közelében igen támadékony, ezért ha lódarázs-fészket látunk, azonnal távolodjunk el tőle! Egy fészke akár 70 cm átmérőjű is lehet, benne a lódarázsok száma elérheti az ötezret! Csípése fájdalmas, a szúrás helye rendszerint erősen megduzzad.

A **kullancs** (*Ixodes ricinus*) a legkevésbé észrevehető emberre is veszélyes élősködő. Kitartó vérszívó, "evés után" hossza az 1 cm-t is eléri, súlya az eredeti százszorosára nőhet. A kullancs által terjesztett

betegségeket könnyen megelőzhetjük, ha kirándulás után átvizsgáljuk magunkat. Az időben eltávolított kullancsról nem kerül át a fertőzés a szervezetünkbe.

Akrobaták az erdőben

A **csuszka** (*Sitta europaea*) nevét onnan kapta, hogy hol fejjel lefelé, hol felfelé szaladgál a fák törzsén. Ezt egyetlen hazai madár sem csinálja utána! A rövidkarmú **fakusz** (*Certhia brachydactyla*) azonban mindig csak felfelé közlekedik. Apró ugrásokkal halad a kérgen, közben hegyes csőrével kutat a repedések alatt rejtőző peték, bábok után. Amint a magasba ér csak "leejti magát", és egy másik fán újból elindul felfelé. A **nyaktekercs** (*Jynx torquilla*) nevét onnan kapta, hogy ha kézbe vesszük, fejtollait borzolva tekergeti fejét. Igen rejtett életmódú madár, azonban jellegzetes hangjáról felismerhetjük. Áprily Lajos is megörökítette egyik versében ezt a jellegzetes trillát: "Párás a reggel. Szól a nyaktekercs./Milyen egyszerű, édes kicsi vers:/Ti-ti-ti-ti! S mindig ugyanaz./De benne lobog az egész tavasz."

A makkok terjesztoi

A tölgyfa makkja túl nehéz ahhoz, hogy a szél messzire repítse. Sima héja miatt az állatok bundájába se akad bele, sőt arra sem alkalmas, hogy valamilyen madár gyomrában távolabbi helyre eljuttassa. Hogyan terjed akkor a tölgy magja?

A **szajkó** (*Garrulus glandarius*) téli készletéhez jelentős mennyiségű makkot halmoz fel. Makkhullás idején tömött torokzacskóval repül a raktárhoz, ami akár több kilométerre is lehet a gyűjtőhelytől. Itt a makkokat a levelek alá rejti, ezzel biztosítja téli élelmét. A megmaradt makkok azonban kicsíráznak. A **mókus** (*Sciurus vulgaris*) a korhadt üregekbe vagy az avarba ugyancsak nagy mennyiségű bükk- és tölgymakkot hord össze. A raktárak egy részéről azonban gyakran megfeledkeznek. A **sárganyakú erdei egér** (*Apodemus flavicollis*) is szorgalmasan gyűjtögeti télire a makkot. Ezek az állatok tevékenyen részt vesznek az erdők természetes felújulásában, még akkor is, ha az elrejtett makkoknak csak kis hányada csírázik ki.

A nagyvad fajok közül az **őz** (*Capreolus capreolus*) és a **vaddisznó** (*Sus scopa*) alkalmazkodott a nagyváros közelségéhez, élőhelyük nagyfokú zavarásához. A vaddisznó koca kora tavasszal 4-6 csíkos malacnak ad életet. A malacok csíkjai három hónapos korban tűnnek el. A novemberi párzási időszakot "búgásnak" nevezik. Ilyenkor az egyébként külön élő kanok is csatlakoznak a kondához.